

Fiskalna destimulacija umjesto fiskalne stimulacije

Ott, Katarina

Source / Izvornik: **Aktualni osvrti, 2009, 2, 1 - 2**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/ao.2009.9>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:218523>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-09**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Fiskalna destimulacija umjesto fiskalne stimulacije¹

dr. sc. Katarina Ott

Redoviti čitatelji mojih tekstova, ukoliko takvi postoje, vjerojatno već odavno misle da pišem uvijek jedno te isto. Međutim, usprkos stalnom ponavljanju istih stavova te silnom vremenu, energiji i novcu koje Institut za javne financije godinama ulaže u popularne publikacije koje se besplatno šalju Saboru, ministarstvima i medijima, kao da ništa ne dopire do te ciljane publike. Kao da sve shvaćaju tek neki novinari. Ili pak svi sve shvaćaju, jer ponekad, ali samo ponekad, i samo da bi se napadali oni koji su trenutno na vlasti, iz opozicije zna doprijeti koja suvisla rečenica. No, kad ti isti postanu dio vlasti, spremno donose i podržavaju nerazumne odluke. Zbog panike među građanima, još jednom ću sažeti ono što je trenutno najvažnije. Nisu to neke originalne ideje, već proizlaze iz osnovnih ekonomskih udžbenika, pa bi sve to trebali znati barem svi ekonomisti, ako ne i svi iole obrazovaniji građani.

Nepotrebno je raspravljati je li Hrvatska u recesiji ili nije. Čak i u SAD gdje postoji vrlo kompetentna institucija nadležna za proglašiti recesiju (*National Bureau of Economic Research – NBER*), to službeno proglašenje zna znatno kasniti za stvarnim zbivanjima. Budući da utvrđivanje recesije kvartalnim praćenjem BDP-a nije najsretnije, sve više se kao prvi pokazatelj ulaska u recesiju uzima porast nezaposlenosti. Kako je nezaposlenost u Hrvatskoj, iako sezonski uobičajeno visoka, u siječnju 2009. bila niža nego u siječnju 2008. mogli bismo zaključiti da recesije ni nema. No, hrvatsko tržište rada nije fleksibilno, veliki postotak zaposlenih je u javnom sektoru, pa i taj pokazatelj treba uzeti s rezervom. Za Hrvatsku je više nego dovoljno što je gotovo čitav svijet u recesiji, pa je utvrđivanje naše recesije nebitno.

U recesiji ili ne, Hrvatska ima problema s kojima bi se morala suočavati čak i bez svjetske recesije. Hrvatska predugo živi iznad svojih mogućnosti i računi sve više dolaze na naplatu, a u uvjetima svjetske recesije su i sve skuplji. U doba prosperiteta ni jedna se hrvatska vlada nije zamarala sređivanjem fiskusa, obuzdavanjem rasta javnog sektora te provođenjem institucionalnih reformi. To je npr. činila Estonija koja sad zahvaljujući solidnim zalihama može provoditi ekspanzivnu fiskalnu politiku da se odupre recesiji i ne mora provoditi restriktivne mjere kojima bi situaciju još i pogoršala. Hrvatska pak mora u najgorim mogućim okolnostima popravljati konkurentnost, smanjivati deficit proračuna i platne bilance te prikupljati sredstva za otplatu dugova. Po tko zna koji put valja naglasiti da nema druge nego smanjivati potrošnju. Pritom treba ciljano smanjivati rashode koji najviše opterećuju proračun - plaće u javnom sektoru i izdatke za mirovinsko, zdravstveno i socijalu koji čine oko 70% ukupnih državnih rashoda.

¹ Ovaj je članak objavljen u časopisu *Banka*, ožujak 2009, a dostupan je i na <http://www.bankamagazine.hr/Naslovnica/Kolumne/KatarinaOtt/tabid/136/Default.aspx>

Ukoliko ni ova vlada nema petlje smanjivati te najtvrdje rashode, onda joj ne preostaje ništa drugo nego povisiti poreze. Prihodi i rashodi se moraju uravnotežiti, a u nova zaduženja se ne smije ići. Ukoliko vlada odluči povisiti poreze ne smije petljati ni sa kakvim novim vrstama poreza, nego jednostavno povisiti stopu PDV-a, te umjesto nultih uvesti snižene stope PDV-a, što će kad-tad ionako morati učiniti zbog Europske unije. PDV je najizdašniji, najjednostavniji i najjeftiniji porez koji se najlakše prilagođava potrebama.

Također, treba prestati raspravljati o fiskalnim stimulansima, jer Hrvatska si to sa svojom zaduženošću, neravnotežama i demografskom situacijom ne može priuštiti. Svi koji su se stalno pozivali na iskustva Irske, mogu to i sada. Nakon dvadesetak godina uspješnog socijalnog partnerstva s poslodavcima i sindikatima, irska je vlada zbog smanjenja BDP-a, porasta nezaposlenosti i prijetenog smanjenja kreditnog rejtinga, usprkos protivljenju socijalnih partnera jednostrano proglasila program fiskalne konsolidacije. S ciljem da do 2013. ostvari uravnoteženi proračun, irska vlada smanjuje javnu potrošnju i povećava poreze. Vlada koja je poduzela te mjere će vjerojatno izgubiti vlast, ali mjere će se provoditi.

A što radi hrvatska vlada? Čeka lokalne izbore i spremna je žrtvovati napredak i blagostanje stanovnika. Usput razmišlja kako će upropaštavanjem skupo provedene mirovinske reforme pokriti bar dio deficita. Mirovinska reforma je dugoročan proces, a demografska situacija je takva da trajno treba jačati, popularizirati i poticati drugi i treći, a smanjivati prvi stup. Dugoročni se cilj ne bi smio upropastiti zbog nekih kratkoročnih interesa. Hoće li vlada građanima objasniti da su sredstva na računima drugog stupa njihovo privatno vlasništvo koje se direktno ili indirektno nasljeđuje ako ga oni sad ne poklone proračunu? Što će biti s tržištem kapitala te kako će poslovati burza na kojoj mirovinski fondovi ostvaruju oko dvije trećine prometa? Srećom su gotovo sve banke privatne, središnja se banka nametnula kao ipak koliko-toliko nezavisna institucija, pa su nam bar novci u bankama sigurni. Lako je zamisliti kako bi vlada kroz državne banke provodila industrijske politike i financirala neutaživu glad brodogradnje.

Valjalo bi se možda osvrnuti i na uvijek prisutne sulude ideje o devalvaciji, na ograničavanje rada nedjeljom, ali nemoguće je sve obuhvatiti. Svakako valja spomenuti i Međunarodni monetarni fond. Ako smo kadri sami provesti fiskalnu konsolidaciju onda nam Fond ne treba. Ako je ne provedemo, morat ćemo zvati Fond, a onda će on poduzeti – fiskalnu konsolidaciju.